

ASZTALNÁL

Csincsi Arnold

Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar

Festőművész, 4. évfolyam

Dr. Hegyi Csaba, DLA, adjunktus

A legmélyebben az ember ábrázolása foglalkoztat a festészetben. Mikor azonban körbetekintek a korunk haladónak nevezett művészetében megjelenő irányzatokon, amelyeknek tárgya az ember, sajnos nem tudom ezt tenni csalódottság és elkeseredés nélkül. Dekadens, gúnytól, gegektől eltorzított alakokkal találkozom, torz tekintetekkel, amelyek sokszor teljesen bestiálissá alakítják az emberi arcot, vagy éppen társadalomkritikai és politikai propaganda eszközévé alacsonyítják.¹ Ezen alkotókat legtöbbször jelentős festői tehetségnek tartom, akikkel még ha akarnék sem tudnék versenybe szállni. Mégis, az a világnézet, amit hirdetnek képeikkel, nagyon távol áll tőlem. Annak ellenére, hogy korunk figurális festészete, a divatos irányzatokat, politikai szándékokat kiszolgálva „alkonyát”² éli, én ezektől függetlenül, azt szándékozom kutatni műtermi munkámmal, hogy miképpen tud hitelesen megjeleníteni festett képen az ember, kritikai célok, gegek, és dekadencia demonstrálása nélkül, a mai korban is.

A festmény alanyául a nagyszüleimet választottam, úgy kívánva ábrázolni, ahogy gyerekkoromtól kezdve legtöbbször látom őket együtt, onnan, ahol mindig is helyet foglalok asztaluknál. Ebből a személyes perspektívából szerettem volna a képeket elkészíteni.

A kompozícióhoz, és a festéshez több fotót is készítettem, tudva, hogy —hála Istennek mind a négyen élnek —, körülményeim miatt mégsem áll majd módomban fénykép használata nélkül megfesteni őket. Ilyen esetekben a festő szembesül az ábrázolás fotóról történő dilemmájával, amivel a huszadik század egésze is foglalkozott. Komoly kérdések merülnek fel ezek kapcsolatában, nem lehet tehát nem tudomásul venni ezeknek a kérdéseknek létezését. A legjobb eset, ha a festő a modellel közvetlenül szembenézve tud dolgozni, az ilyen munkának élménye egészen különleges, még akkor is, ha a végeredmény nem is mindig alakul a legsikeresebben. Ám, ha nem áll módunkban modell után dolgozni, a távolság, főleg ha a megfestendő személy már nincs közöttünk, vagy egyéb körülmények miatt, nem feltétlenül célravezető a fotótól való elzárkózás. Azonban azt sem tartom igazán hiteles megoldásnak, ha az ember tudomást sem vesz a valóságról, teljesen a fotó kínálta lehetőségekben él, ha csupán azok szerint dolgozik. Az ilyen szemlélet hamar elszegényedéshez vezethet. Céлом, az eddigi kevés tapasztalatom segítségével egy olyan festői minőség felfedezése, ami, még ha fotó után dolgozok is, nem reked meg a fénykép

¹ Így látom többek között például: Bodoni Zsolt, Michael Borremans, Lucian Freud, Adrian Ghenie, Justin Mortimer, Daniel Pitin, Jenny Saville, Alexander Tinei művészetét.

² Utalnék ezzel egy kiállításra: Alkony. A figuratív festészet nemzetközi tendenciái. 2012. október 7.- 2013. február 10. Modern és Kortárs Művészeti Központ, Debrecen.

kínálta ábrázolási lehetőségek mentén, de attól minden esetben nem is elzárkózva, a különböző festői tapasztalatok által olyan lehetőségeket tárva fel a festményen, amellyel a fotó puszta másolása nem rendelkezik.

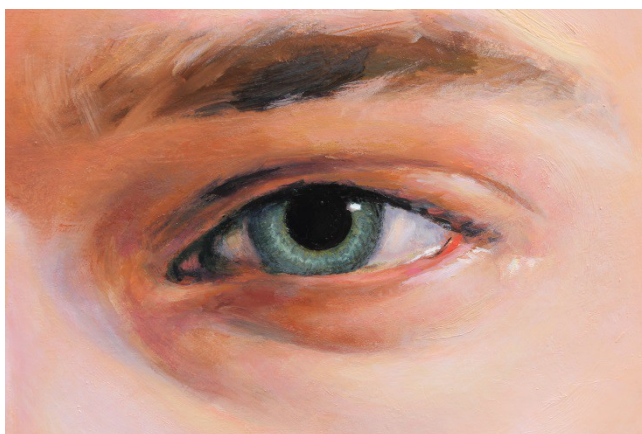
A munka során a tőlem telhető legmagasabb minőség elérésére törekedtem. Az eredmény jól mutatja keresésemet, azt, hogy ez a kép minőségében —reményeim szerint—, még nem jelent végállomást, a festés tapasztalatai által felcsillanó lehetőségek csak akkor tudnak kiteljesedni, ha folytatva a munkát, ezt újabb alkotások követik. Az itt felmutatott eredmények, állomást jelentve kínálnak utat számomra a további festői fejlődés szükségességének irányába.

Kereszttel. 2013-2014. 203 x 150 cm, olaj, vászon.

A Keresztrel című festmény részlete.

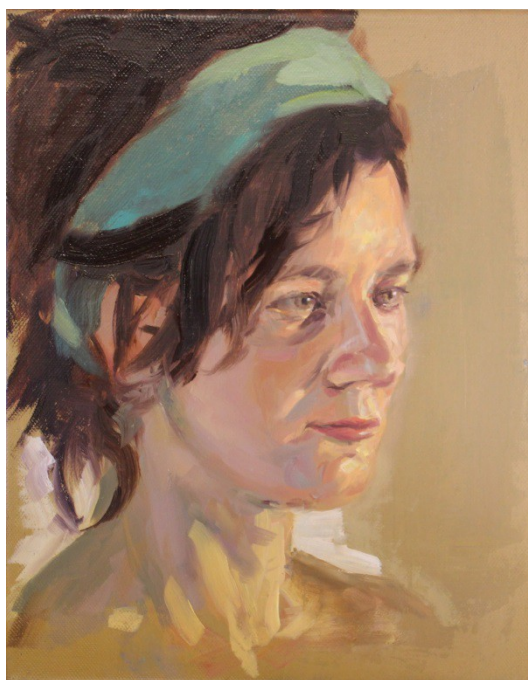

A Keresztrel című festmény részlete.

Meg kell említenem a tavalyi év ezt megelőző eredményeit, amelyek nem függetleníthetők a jelenlegi munkámtól. Előző tanévben egy nagyméretű önarcképet festve, rengeteg festői tapasztalattal gazdagodtam. Egyedülálló lehetőség volt, az eddigi tanulmányaim folyamán, mivel egy normál tükör, valamint egy nagyítós tükör segítségével tudtam a fotó lehetőségeit átértelmezni. A fotó, és a tükrök a festés kezdetétől segítették a munkámat, ami lehetővé tette az egymáshoz való viszonyuk vizsgálatát. Mindezeket a tapasztalatokat bővítve, több kisméretű (30 x 25 cm), két-három óra alatt készült portrét festhettem³, valamint két modell utáni akt festésére is lehetőségem volt a szakmai főtárgy órákon belül, a fotótól és a tükörtől is függetlenül, viszonylag hosszú időn keresztül. Mindez

³ Köszönet Ádám Zoltánnak, hogy az Alakrajz órákon mindezt lehetővé tette.

tovább gazdagította a festői látásomat, felismerve az ezek közötti különbségek fennállását a munkafolyamatban is.

Lányportré. 2013, 30 x 25 cm, olaj, vászon.

Mindezek különbségének ismerete azonban nem jelenti azt, hogy nem lehetnek gyümölcsöző hatással egymásra. Tapasztalataim szerint gazdagíthatják a festői minőséget az alkotómunka során. Ilyen jellegű minőséget kutatva készítettem a nagyszüleimet ábrázoló képeket is. Figyelembe véve és felhasználva —mind a közvetlenül modell után történő munka, mind a tükörkép tekintetének hosszadalmas fürkésztetését követő tapasztalatát—, közelítettem a fotó felé. Így, még ha praktikai okokból a fotót is festi az ember, akkor is az azt megelőző festői tapasztalatok olyan lehetőségeket tárnak fel a munka folyamán, amelyekkel maga a fotó nem rendelkezik.

A munkafolyamat meggyorsítása érdekében, segítségemre volt egy projektor az arányok jelzés értékű, nagyvonalú felvázolásához, ami hozzájárult a festés folyamatában történő felszabadultságomhoz. A fotó itt csupán praktikai szerepet tölt be, nem annak másolása a cél, csupán segítséget nyújt annak a festménynek az elkészüléséhez, amit modell után nem állt módomban elkészíteni, mégis meglehetősen régóta fogalmazódott már bennem. Éppen ezért a felvázoláshoz nem a felkockázós módszer, részletről részletre történő haladása felől

közelítettem⁴. Hiszen ezzel ellentétben a vetítés által nyert bizonyosság, éppen csak jelzésértékű, amivel az arányokat nagy vonalakban pontosan meg lehet ugyan ragadni, mégsem válik a fotó szó szerinti, kis kockákban könnyen eligazodható, részletező másolásává.

A méretválasztásnál szerepet játszott az életnagyságtól nagyobb, de mégis hozzá közeli arányok, hogy a kompozíció eleget tehessen két személy megfelelő elhelyezésének a vásznon, az előtérben megjelenő asztallal, és a háttérben folytatódó otthon elemeivel.

A festői minőség felépítésében már egészen a kezdetek fontos szerepet játszanak számomra. Ilyen a vászon megfelelő felfeszítése, enyvezése és alapozása. Az alapozás különösen fontos szerepet játszik a később felvitt festékrétegek megfelelő színintenzitásának megőrzésében. Éppen ezért, attól függően milyen hatás elérésére törekszünk nagyon fontos az alapozásra odafigyelni. Egy kiváló olajalapozót használtam⁵ nagyon vékonyra hígítva, több rétegben. A festékek minősége is nagyon fontos, gazdaságos is, ugyanis színező erejük jóval erősebb mint az alsóbb kategóriás pigmentekből készíttetteknek.⁶

A kiváló minőségű festékek, a kikeverhető színek legszélesebb skáláját kínálják. A fekete használatát teljesen elkerülve, a legmélyebb sötéteket is ezekkel igyekeztem érzékeltetni. A kép egészét tekintve rengeteg féle szürkét kellett megkülönböztetnem, törekedtem a szürkék színességének gazdagságára, hogy a változatos színélmény az egész képen fellelhető legyen, a legárnyékosabb részek se tartalmazzanak teljes sötétséget, a színesség lényegét tekintve itt is jelen legyen, derűt és fényt sugározva. A teljes feketeség a fény hiányát jelenti.

A színkeverést néhány közepes mennyiségű hozzávetőleges színekupac elkészítésével kezdem a palettán, amelyeket a festés folyamatában keverhetek, bátran nyúlhatok hozzájuk a bőr világos és árnyékos oldalainak lendületes festése közben. Mint említettem, ezek csupán

4 Például Chuck Close.

5 Winsor and Newton alapozó, amire anyagtan tanárom, Losonczy István hívta fel a figyelmemet, csakúgy, mint az általam használt festékek minőségére.

6 A palettámat Dioxazin violet (PV23), kadmium vörös (PR108), quinacridone (PV19), phtalo kék, vöröses és zöldes árnyalat (PB15), phtalo zöld (PG7, PG36), kadmium narancssárga, kadmium világos és sötétsárga, valamint titánfehér alkotja. Használok még világos okkert, természetes szíénát és természetes umbrát, esetleg matt krómoxid zöldet. Ezek a pigmentek segítenek a bőr színeinek és árnyalatainak megragadásában, ezeket is ki lehet keverni a fent említett festékekből, meglétük a palettán azonban meggyorsítja a festés és a színkeverés folyamatát, lendületet és felszabadultságot adhat.

hozzávetőleges színek, amik dinamikusan kerülnek a vászonra, nagyon ritkán szólalva meg további alakítás nélkül. A helyes szín beállítását ilyen jellegű munka esetében csak a vászon felületén tudom elképzelni, az ott kínálkozó hatások viszonylatában. Gyakran amit az üveglapon fehér papír fölött kikeverek, és helyesnek látok, bekerülve a már megfestett környezetbe, ott teljesen másképpen hat, további finomításra szorul. Egy nagyobb méretű, vastagabb üveglapot használok palettaként, ami alá egy tiszta fehér papírt teríték. Rengeteg festő követte már ezt a paletta használatot, a kortársaim közül is. Mikor a festés folyamatában a keverőterületemben zsúfoltság következik be, egy kaparóval, száradás esetén némi feláztatás után eltávolítom a felesleget, így mindig megfelelő lehetőség adódhat számomra, az egyes színekre való koncentrálás által, azokat tisztán, szennyeződés nélkül a vászonra vinni.

Igyekeztem az egész felől megközelíteni a részleteket, nem pedig fordítva, óvakodva a részleteknek az egész rovására történő előretolakodásától. Együtt építettem fel az alakokat a háttérrel és az előtérrel, egységesen kezelve, mégis megfelelő módon jelezve viszonyukat egymáshoz. A háttér, a konyha világos színei árnyékba burkolóznak, az ablakból beszűrődő fény karakteresen világítja meg az alakokat, az abrosz fénylő felületén táncolva kiemeli az előteret. Különös szerepet tulajdonítok az asztalnak, a kezeknek és az arcoknak, melyeket a személyekhez tartozó otthon ölel körül.

Az asztal az otthon legkiemeltebb helye, az egész család legfontosabb közösségi szimbóluma. A család az asztalt körülülve étkezik, iszik, beszélget és ünnepel. A család egységének, összetartozásának a szimbóluma, a legrégebbi társadalmaktól kezdve egészen napjainkig. Örök érvényű, amely elválaszthatatlan az emberi élet lényegétől. A keresztény ember számára az ünnepi asztal mindig az oltár jelképe. Az étkezés, az embernek többségének még szertartás. Enni még ma is többet jelent a testi funkciók pusztá fenntartásánál, kielégítésénél. Lehet, hogy az emberek nem értik mi ez a több, mégis vágnak annak megünneplésére.⁷ Ennek az ünnepnek középponti helye, a családi asztal. A címválasztásban ennek jelentőségére kívánok utalást tenni.

Az egész test a lélek eszköze és kifejezője. Elsősorban azonban az arc és a kéz a lélek eszköze és tükre. Az arc után a kéz a legszemlelőbb része a testnek. A munka, a játék, bensőnk kifejezője, kapcsolatteremtés és segítségnyújtás eszköze. A lelkünket hordjuk benne. A kézben rejlő, általa megnyilvánuló rengeteg fontos szimbólumot találunk minden kultúrában, egyetemesen különös fontosságot tulajdonítva neki.

7 Vö. például: Alexander Schmemmann: A világ életéért. Kairosz Kiadó, Budapest, 2001.

Az emberi arc testünk képének középpontja. A legszellemibb részünk. Nem mindegy hát, milyen módon viszonyulunk hozzá. Az arcunkon összpontosul minden érzelmünk, szeretetünk, haragunk, örömünk, bánatunk, gyönyörünk, fájdalmunk, nevetésünk és könnyeink. Az életünk lényegi része tükröződik rajta, a szemeket, tekintetünk mélységét a lélek tükrének nevezzük, nagyon szépen kifejezve ennek a tartalomnak az egyetemességét.

Különös tekintettel a kereszténység tulajdonít az arcnak rendkívüli szerepet, vallva, hogy Isten képére és hasonlatosságára teremtetett az ember. Krisztus, Isten Fia, megtestesült és arca láthatóvá vált számunkra. Enélkül minden, főleg az ember, csupán vics, puszta abszurditás.

Így az ember képének egésze, de különösen az emberi arc, rendkívüli fontosságú, melyben Isten tekintetét kereshetjük.